

شورای سیاستگذاری حوزه‌های علمیه خواهران

مرکز مدیریت حوزه علمیه خواهران

معاونت پژوهش

استان تهران، شهر تهران، مدرسه علمیه تخصصی رفيعه المصطفی

عنوان

سبک شناسی لایه زبانی دعای جوشن کبیر

(سطح آوایی، واژگانی و نحوی)

استاد راهنما:

دکتر رضا عرب بافرانی

نکارنده:

فاطمه سادات موسوی

سال تدوین:

۱۴۰۴

تحمیدیه

الحمد لله رب العالمين، بارئ الخلق أجمعين، باعث الأنبياء والمرسلين، ثم الصلاة والسلام على سيدنا ونبينا حبيب إله العالم أبي القاسم المصطفى محمد، وعلى آله الطاهرين، لا سيما بقية الله في الأرضين، واللعن الدائم على أعدائهم أجمعين.

خداوند متعال را سپاس گزارم که با الطاف بی‌کران خود، مسیر علم و دانش را برایم هموار ساخت و توفیق داد تا این پژوهش را به انجام برسانم.

سپاس بی‌پایان به درگاه حضرت حق که با عنایات و رحمت بی‌نهایتش، نیروی تلاش و صبر را در دل من قرار داد و مرا در سختی‌ها یاری کرد.

تقدیم به

استادان محترم و فرزانه‌ام،

که علم و معرفت را با صبوری و محبت به من آموختید.

قدردان زحمات و رهنمودهای شما هستم.

و همچنین تقدیم به تمامی کسانی که به علم و ادب عشق می‌ورزند.

این پژوهش هر چند کوچک را به همه پژوهشگران و جستجوگران حقیقت تقدیم می‌کنم،
امیدوارم گامی مؤثر در خدمت به ادبیات عرب باشد.

تقدیر و تشکر

با دلی سرشار از سپاس و ستایش، به درگاه خداوند متعال که نور علم و حکمت را در دل بندگان خود افروخته و درهای فهم و درک معانی والای زندگی را به روی بشر گشوده است، خضوع می‌کنم. این پایان‌نامه، نتیجه کوشش و تلاش بنده در حوزه ادبیات عرب و به ویژه در مقام مدرسی این علم می‌باشد.

این اثر، میوه‌ی تلاش‌هایی است که با عشق و ارادت، در راستای کشف و بهره‌مندی از اندیشه‌های غنی و بی‌نظیر ادبیات عرب به ثمر نشست است. از استادان ارجمندم که با رهنمودها و دقت نظرهای خود، چراغی هدایتگر در مسیر تحصیل علم برایم افروختند، صمیمانه سپاسگزارم. حمایت‌ها و زحمات آنان، همچون نسیمی ملایم مرا در این راه یاری داده و به من قوت قلب بخشیده است.

همچنین، از همسر گرامی‌ام که در تمامی مراحل زندگی با محبت و صمیمیت بی‌پایان خود، فضایی آرام برای نهاده‌سازی علم و دانش فراهم ساختند، نهایت تقدیر و سپاس را دارم. عشق و حمایت ایشان مانند مأمن و پناهی است که همواره در کنارم بوده و مرا در پیمودن این مسیر یاری کرده است.

امیدوارم این اثر، همچون نوری در تاریکی، زمینه‌ساز ارتقاء سطح علمی و ادبی در حوزه مدرسی ادبیات عرب باشد و بتواند به پژوهشگران و علاقمندان این رشته، یاری و راهنمایی کند.

مرکز مدیریت حوزه های علمیة خواهران

چکیده

دعای جوشن کبیر، به دلیل ویژگی‌های ساختار زبانی، آوایی و معنایی ممتاز یکی از متون دعایی برجسته شیعه و سرشار از ظرافت‌های سبک‌مند است. با وجود پژوهش‌های متعدد در محتوای این دعا، بررسی علمی و دقیق سبک زبانی آن به‌ویژه از منظر سبک‌شناسی لایه‌ای کمتر مورد اهتمام قرار گرفته است. مسئله‌ی اصلی این پژوهش، تحلیل لایه‌های آوایی، واژگانی و نحوی این دعا به منظور تبیین نحوه‌ی خدمت‌رسانی عناصر زبانی به انتقال معنا، تأثیر عاطفی و زیبایی هنری متن است.

پژوهش حاضر با رویکردی توصیفی-تحلیلی و بر مبنای چارچوب سبک‌شناسی لایه‌ای سامان یافته است. داده‌ها از طریق مطالعه‌ی کتابخانه‌ای و تحلیل محتوای متنی گردآوری شده و با تکیه بر منابع زبان‌شناسی، بلاغت و علوم قرآنی، مؤلفه‌های سبکی در سه سطح دسته‌بندی گردیده‌اند. هدف اصلی پژوهش، کشف ظرافت‌های هنری و زبانی این دعا و نشان دادن پیوند میان زیبایی‌شناسی لفظی و معنوی در ساختار آن است. این تحقیق می‌کوشد تا با تحلیل سبک در سه لایه‌ی زبانی، جایگاه این دعا را در میان متون دینی تبیین کند و راهی نو برای درک زبان دعا و نحوه‌ی تأثیرگذاری آن بر مخاطب بگشاید. از اهداف فرعی نیز می‌توان به بازنمایی موسیقی آوایی، شبکه‌ی واژگانی و ساخت نحوی خاص این دعا اشاره کرد. نتایج تحقیق نشان داد که در لایه‌ی آوایی، هماهنگی صداها، تکرار حروف و واژگان، و بهره‌گیری از سجع و جناس، موسیقی درونی دل‌انگیزی ایجاد کرده‌اند. در لایه‌ی واژگانی، بسامد بالای واژه‌های انتزاعی و الهی، ترادف‌های معنوی و تضادهای هنری، غنای بیانی دعا را دوچندان ساخته است. در لایه‌ی نحوی نیز تنوع ساخت جمله، غلبه‌ی فعل مضارع و تکرار افعال امری چون «خَلَصْنَا» نشانه‌ی پویایی و طلب مداوم رهایی است. در مجموع ساخت زبانی دعای جوشن کبیر تصویری از پیوند عمیق میان زبان، معنا و تجربه‌ی عرفانی ارائه می‌دهد.

کلیدواژه‌ها: سبک‌شناسی، دعای جوشن کبیر، لایه زبانی، موسیقی آوایی، تحلیل نحوی

فهرست مطالب

ز	چکیده
۱	مقدمه
۳	فصل اول: کلیات تحقیق
۴	گفتار نخست: طرح تحقیق
۴	الف: تبیین موضوع
۵	ب: اهمیت و ضرورت تحقیق
۹	ج: اهداف تحقیق
۱۰	د: پیشینه تحقیق
۱۱	ه: سؤال اصلی
۱۱	ز: سؤالات فرعی
۱۱	ح: پیش فرض های تحقیق
۱۲	ط: فرضیه
۱۲	ک: مفاهیم و متغیرها
۱۳	ل: روش تحقیق و روش گردآوری اطلاعات
۱۳	م: مشکلات و محدودیت های تحقیق
۱۴	گفتار دوم: مفهوم شناسی
۱۵	الف: مفهوم سبک و سبک شناسی
۲۰	ب: سبک شناسی لایه ای
۲۱	ج: سبک شناسی لایه زبانی
۲۱	اول: لایه آوایی
۲۳	دوم: لایه واژگانی
۲۳	سوم: لایه نحوی
۲۴	د: دعای جوشن کبیر
۲۷	گفتار سوم: مبادی بحث

الف: تاریخچه و منشأ دعای جوشن کبیر	۲۷
ب: روایت‌های مربوط به نزول و فضیلت دعا	۲۸
ج: شواهد اثبات اصالت دعای جوشن کبیر	۳۱
اول: نقل در کتب معتبر	۳۲
دوم: راویان معتبر	۳۳
سوم: متن و ساختار و محتوای دعا	۳۴
فصل دوم: برجسته‌ترین مؤلفه‌های سبکی لایه آوایی در دعای جوشن کبیر	۳۶
گفتار نخست: موسیقی لفظی	۳۷
الف: صفات حروف	۳۸
ب: تکرار	۴۱
اول: تکرار حرف	۴۳
دوم: تکرار کلمه	۴۶
سوم: تکرار جمله و ساخت	۵۴
ج: موسیقی آرایه‌های بدیعی و نقش آن‌ها در زیبایی دعا	۶۰
اول: جناس و انواع آن	۶۰
یک: جناس تام:	۶۰
الف: جناس مماثل:	۶۱
ب: جناس مستوفی:	۶۲
دو: جناس غیر تام (ناقص):	۶۲
الف: جناس مُصَحَّف:	۶۲
ب: جناس مُحرَّف:	۶۳
ج: جناس مُدَوِّل:	۶۵
د: جناس متوَّج:	۶۶
ه: جناس مضارع:	۶۶
ز: جناس لاحق:	۶۷
ح: جناس قلب:	۶۹
ط: جناس لفظی:	۶۹
ی: جناس اشتقاق:	۷۰

۱۳.....	دوم: سجع و انواع آن
۷۳.....	یک: سجع مطرف:
۷۴.....	دو: سجع مرصع:
۷۵.....	سه: سجع متوازی:
۱۷.....	سوم: تصادیر
۱۹.....	چهارم: موازنه
۸۰.....	گفتار دوم: موسیقی معنوی
۸۰.....	الف: مراعات النظیر
۸۵.....	ب: مقابله
۸۷.....	ج: طباق
۹۲.....	فصل سوم: جلوه‌های برجسته در سطح واژگانی دعای جوشن کبیر
۹۳.....	گفتار نخست: انواع واژگان
۹۳.....	الف: واژگان حسی یا عینی
۹۵.....	ب: واژگان ذهنی یا انتزاعی
۱۰۰.....	گفتار دوم: ترادف
۱۱۳.....	گفتار سوم: تضاد
۱۱۳.....	الف: تعریف لغوی و اصطلاحی تضاد
۱۱۴.....	ب: واژه‌های متضاد دعا
۱۲۹.....	فصل چهارم: مؤلفه‌های لایه نحوی دعای جوشن کبیر
۱۳۰.....	گفتار نخست: تعریف نحو
۱۳۱.....	گفتار دوم: مؤلفه‌های لایه نحوی دعا
۱۳۱.....	الف: حذف
۱۳۷.....	ب: تقدیم و تأخیر
۱۴۱.....	ج: انواع جملات

نحوی با ساختارهای متنوع خود، نیایش را از سطح توصیف به سطح گفت‌وگوی درونی ارتقا می‌دهد. به این ترتیب، سبک زبانی دعا نه تنها زیباشناسی لفظی دارد بلکه معنا و روح توحید را در کالبد زبان متجلی می‌سازد. این هماهنگی میان سه سطح زبانی را می‌توان از ویژگی‌های اصلی سبک قرآنی و متون دینی دانست، اما در جوشن کبیر این هماهنگی به اوج خود رسیده است، زیرا در هر فراز، زیبایی لفظ و عمق معنا در هم تنیده‌اند.

از منظر معناشناسی و کارکرد زبانی، زبان جوشن کبیر زبانی آیینی است؛ یعنی زبانی که هدف آن نه اطلاع‌رسانی بلکه ارتباط با امر قدسی است. در چنین زبانی، آهنگ، تکرار، و ایجاز، وسیله‌ای برای ورود به ساحت معنا و تجربه‌ی عرفانی‌اند. در این دعا، واژه‌ها تنها نشانه‌هایی زبانی نیستند بلکه هر یک نشانه‌ای از صفت الهی‌اند و بار قدسی دارند. سبک‌شناسی لایه‌ای نشان داد که این لایه‌های زبانی نه به صورت مجزا، بلکه در شبکه‌ای معنایی و موسیقایی با هم پیوند دارند و از این رهگذر، تجربه‌ای یگانه از دعا را برای خواننده فراهم می‌آورند. زبان در اینجا ابزاری برای شناخت خدا نیست، بلکه خود تجلی حضور اوست؛ زیرا در ساختار زبانی دعا، وحدت در کثرت و کثرت در وحدت به‌روشنی مشهود است.

از سوی دیگر، دعای جوشن کبیر را می‌توان آیینی‌ای از هنر زبانی در متون اسلامی دانست. در این دعا، انتخاب و چینش واژگان به گونه‌ای است که هم از منطق زبان عربی کلاسیک پیروی می‌کند و هم از ذوق ادبی و زیبایی‌شناسی متون مقدس بهره می‌گیرد. در عین حال، این دعا در طول قرون، در ترجمه‌ها و تلاوت‌های فارسی نیز تأثیر ژرفی گذاشته و در سنت ادبی فارسی نیز بازتاب یافته است. بسیاری از شاعران و نویسندگان فارسی‌زبان از ساخت زبانی و سبک دعای جوشن کبیر الهام گرفته‌اند. بنابراین، مطالعه‌ی سبک‌شناختی این دعا نه تنها از منظر دینی بلکه از جنبه‌ی ادبی نیز اهمیتی دوچندان دارد.

یافته‌های پژوهش همچنین نشان داد که سبک زبانی دعای جوشن کبیر بر پایه‌ی سه اصل عمده استوار است: موسیقی، تکرار و تقارن. موسیقی در سطح آوایی، تکرار در سطح واژگانی، و تقارن در سطح نحوی به‌طور هم‌زمان عمل می‌کنند تا وحدتی زیباشناختی و روحانی پدید آورند. تکرار صفات الهی و خطاب‌های متوالی به خداوند، نوعی ریتم معنوی می‌سازد که خواننده را از سطح لفظ به لایه‌ی معنا و از معنا به تجربه‌ی حضور می‌برد. به این ترتیب، سبک زبانی دعا خود نوعی سلوک است؛ سلوک از آوا به معنا و از معنا به شهود. در این مسیر، زبان از حد ابزار فراتر رفته و خود به کنش قدسی تبدیل می‌شود.

در نهایت می‌توان گفت که تحلیل سبک‌شناسی لایه زبانی دعای جوشن کبیر، نه تنها جلوه‌های هنری و ادبی این متن را آشکار می‌سازد بلکه راز ماندگاری و اثرگذاری آن را نیز توضیح می‌دهد. این دعا توانسته است از طریق ساخت زبانی خاص خود، ارتباطی عمیق میان انسان و خدا برقرار کند و تجربه‌ای روحانی را در قالبی زبانی عرضه نماید. بررسی این دعا نشان می‌دهد که زیبایی زبانی و قدرت معنوی در متون دینی نه در تقابل، بلکه در تعامل با یکدیگرند؛ هرچه زبان زیباتر و موسیقایی‌تر باشد، معنا نیز درخشان‌تر و قابل درک‌تر می‌شود. از این‌رو، مطالعه‌ی سبک‌شناسی متون دعاگونه، می‌تواند چشم‌اندازی تازه در حوزه‌ی زبان‌شناسی دینی و زیبایی‌شناسی اسلامی بگشاید. نتیجه‌ی کلی پژوهش حاضر آن است که دعای جوشن کبیر در هر سه لایه‌ی آوایی، واژگانی و نحوی، از انسجام، هماهنگی و عمق معنایی ویژه‌ای برخوردار است که آن را به یکی از کامل‌ترین و زیباترین متون نیایشی جهان اسلام بدل کرده است؛ متنی که در آن، زبان نه صرفاً وسیله‌ی بیان، بلکه خود جلوه‌ی حضور الهی است.

فهرست منابع

قرآن کریم

۱. ابن درید، محمد بن حسن، *جمهره اللغة*، (محقق: بعلبکی رمزی)، ج ۲، چاپ اول، بیروت- لبنان: دارالعلم للملایین، ۱۹۸۷ م.
۲. ابن سیده، علی بن اسماعیل، *المحكم و المحيط الاعظم*، (محقق: هندای، عبدالحمید)، ج ۴ و ۵ و ۸، چاپ اول، بیروت- لبنان: دارالکتب العلمیه، ۱۴۲۱ ق.
۳. ابن مالک، محمد بن عبدالله، *شرح ابن عقیل علی الفیه ابن مالک*، (شارح: ابن عقیل، عبدالله بن عبد الرحمن، محقق: شیخ محمد جعفر شیخ ابراهیم کرباسی)، ج ۲، بیروت- لبنان: دار و مکتبه الهلال، ۱۳۸۷ ش.
۴. ابن فارس، ابوالحسین احمد بن فارس، *معجم مقاییس اللغة*، بخش دوم، چاپ اول، بیروت- لبنان: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۲۲ ق.
۵. *معجم المقاییس فی اللغة*، (محقق: ابو عمرو، شهاب الدین) بیروت- لبنان: دار الفكر للطباعة و النشر و التوزیع، بی تا.
۶. ابن معروف، محمد بن عبد الخالق، *فرهنگ کنز اللغات: عربی - فارسی*، (مصحح: علوی نصر، رضا)، ج ۲، تهران - ایران: مکتبه المرتضویه، بی تا.
۷. ابن منظور، محمد بن مکرم، *لسان العرب*، (مصحح: عبدالوهاب، امین محمد و عبیدی، محمد صادق)، ج ۱، ۳، ۵، ۶، ۷، ۸، ۱۴، ۱۲، ۱۱، چاپ سوم، بیروت - لبنان: دار احیاء التراث العربی، ۱۴۱۹ ق.
۸. ابن هشام، عبدالله بن یوسف، *معنی الادیب*، (محقق: علی دوست، ابوالقاسم و دیگران)، چاپ چهارم، قم- ایران: مرکز مدیریت حوزه علمیه قم، ۱۴۳۷ ق.
۹. ابن ابی اصبع مصری، عبدالعظیم بن عبدالواحد، *تحریر التحبیر فی صناعة الشعر و النثر و بیان إعجاز القرآن*، (تحقیق: شرف، محمد)، قاهره- مصر: المجلس الاعلی للثئون الاسلامیه، ۱۴۳۵ ق.
۱۰. ابن طاووس، علی بن موسی، *مهج الدعوات و منهج العبادات*، بیروت- لبنان: مؤسسه الأعلمی للمطبوعات. ۱۴۲۴ ق.
۱۱. ابوحاقه، احمد، *البلاغه و التحلیل الادبی*، چاپ اول، بیروت- لبنان: دارالعلم للملایین، ۱۹۸۸ م.
۱۲. احمد نگر، عبد النبی بن عبد الرسول، *جامع العلوم فی اصطلاحات الفنون*، ج ۱، احمدی شاهرودی، حسین، شرح *جواهر البلاغه: علم بیان*، ج ۲، چاپ دوم، قم: طلوع مهر، ۱۳۹۰ ش.

۱۳. ادیب نطنزی، حسین بن ابراهیم، *دستور اللغة (كتاب الخلاص)*، (مصحح: اردلان جوان، علی)، چاپ اول، مشهد-ایران: آستان قدس رضوی، شرکت به نشر، ۱۳۸۵ ش.
۱۴. امیل بدیع، یعقوب، *موسوعة النحو و الصرف و الإعراب*، بی جا: بی نا، بی تا.
۱۵. امین شیرازی، احمد، *آئین بلاغت (شرح مختصر المعانی)*، ج ۴، چاپ پنجم، قم: فروغ قرآن، ۱۳۹۲ ش.
۱۶. انیس، ابراهیم، *الأصوات اللغویة*، ج ۱، مصر: مكتبة نهضة مصر، بی تا.
۱۷. آخوندی، مصطفی و دیگران، *اصطلاحات نظامی در فقه اسلامی*، چاپ اول، تهران: سپاه پاسداران انقلاب اسلامی، نمایندگی ولی فقیه، ۱۳۷۸ ش.
۱۸. آذرنوش، آذرتاش، *فرهنگ معاصر عربی-فارسی*، بخش ۲، تهران-ایران: نشر نی، ۱۳۸۶ ش.
۱۹. آقابزرگ تهرانی، محمد محسن، *الذریعة إلى تصانیف الشیعة*، (محقق: حسینی اشکوری، احمد)، ج ۲، بیروت - لبنان: دار الأضواء، ۱۴۰۳ ق.
۲۰. باقری، مهری، *مقدمات زبان شناسی*، ج ۱، تهران: نشر قطره، ۱۳۷۸ ش.
۲۱. بدوی، احمد، *أسس النقد الادبی عند العرب*، قاهره-مصر: دار النهضة مصر، ۱۹۶۶ م.
۲۲. برهان، محمد حسین بن خلف، *فرهنگ فارسی برهان قاطع*، چاپ اول، تهران: نیما، ۱۳۷۹ ش.
۲۳. بستانی، فؤاد افرام، *فرهنگ ابجدی: الفبائی عربی - فارسی*، (مترجم: مهیار، رضا)، چاپ دوم، تهران - ایران: اسلامی، ۱۳۷۵ ش.
۲۴. بشر، کمال، *علم الأصوات*، قاهره-مصر: دار غریب، ۲۰۰۰ م.
۲۵. بهار، محمد تقی، *سبک شناسی*، ج ۱، چاپ دوم، تهران: امیرکبیر، ۱۳۳۷ ش.
۲۶. بومصران، نبیل، *بنیات الأسلوب فی قصیده مآتم و اعرای لعبدالله البردونی*، الجزائر: جامعة قاصدی مرباح، ورقله، ۲۰۱۱ م.
۲۷. تهانوی، محمد اعلی بن علی، *موسوعة کشاف اصطلاحات الفنون و العلوم*، ج ۱، بیروت-لبنان: مکتبه لبنان ناشرون، ۱۳۷۵ ش.
۲۸. تونجی، محمد، *معجم المفصل فی علوم اللغة*، بخش اول، چاپ اول، بیروت، لبنان: دارالکتب العلمیة، ۱۴۲۱ ق.
۲۹. جبر، محمد عبدالله، *الأسلوب و النحو، دراسة تطبيقية فی علاقة الخصائص الأسلوبية ببعض الظواهر النحویة*، چاپ اول، الإسکندریة: دارالدعوة، ۱۴۰۹ ق.

۳۰. جرجانی، علی بن محمد، *التعريفات*، ج ۱، تهران- ایران: ناصر خسرو، ۱۳۷۰ ش.
۳۱. جهامی، جیرار، *الموسوعة الجامعة لمصطلحات الفكر العربي و الاسلامی*، ج ۱، چاپ اول، بیروت- لبنان: مکتبه لبنان ناشرون، ۱۳۸۵ ش.
۳۲. ابن سینا، حسین بن عبدالله، *اسباب حدوث الحروف*، (محقق: طیان، محمد حسان؛ میر علیم، یحیی)، بیروت، لبنان: دارالکتب العلمیه، بی تا.
۳۳. حمیری، نشوان بن سعید، *شمس العلوم و دواء کلام العرب من الکلوم*، (محقق: عمری، حسین؛ اریانی، مطهر بن علی و عبدالله، یوسف محمد)، ج ۱، بخش ۲، دمشق - سوریه: دار الفکر، ۱۴۲۰ ق.
۳۴. خرقانی، حسن، *زیباشناسی قرآن از نگاه بدیع*، مشهد مقدس - ایران: دانشگاه علوم اسلامی رضوی، ۱۳۹۲ ش.
۳۵. خطیب قزوینی، محمد بن عبدالرحمن، *الایضاح فی علوم البلاغه*، بیروت- لبنان: دار و مکتبه الهلال، ۲۰۰۴ م.
۳۶. خفاجی، احمد بن محمد، *شفاء الغلیل فیما فی کلام العرب من الدخیل*، (مصحح: کشاش، محمد)، چاپ اول، بیروت- لبنان: دارالکتب العلمیه، ۱۴۱۸ ق.
۳۷. خفاجی، محمد عبدالمنعم، شرف، عبدالعزیز، و فرهود، محمد سعدی، *الأسلوبیة و البیان العربی*، قاهره - مصر: الدار المصریة اللبنانیة، ۱۴۱۲ ق.
۳۸. خلوف، مصطفی شاهر، *اسلوب الحذف فی القرآن الکریم و اثره فی المعانی والاعجاز*، چاپ اول، عمان- اردن: دارالفکر، ۱۴۳۰ ق.
۳۹. دارالمشرق، *المنجد فی اللغة العربیة المعاصرة*، چاپ اول، بیروت- لبنان: دارالمشرق، ۲۰۰۰ م.
۴۰. درود آبادی همدانی، حسین بن محمد تقی، *شرح الاسماء الحسنی*، (محقق: بیدارفر، محسن)، چاپ اول، قم- ایران: بیدار، ۱۳۷۹ ش.
۴۱. دفتر تبلیغات اسلامی، *فرهنگ نامه علوم قرآن*، ج ۱، برگرفته از مقاله جناس قلب.
۴۲. راغب اصفهانی، حسین بن محمد، *المفردات فی غریب القرآن*، چاپ سوم، بیروت- لبنان: دارالمعرفه، ۱۴۲۲ ق.
۴۳.، *المفردات فی غریب القرآن*، (محقق: کورانی عاملی، علی)، ج ۳، چاپ اول، قم المقدسه: دار المعروف، ۱۴۳۴ ق.
۴۴.، *مفردات ألفاظ القرآن*، (مصحح: داوودی، صفوان عدنان)، بیروت - لبنان: دار الشامیة، ۱۴۱۲ ق.

۴۵. زبیدی، مرتضی، *تاج العروس من جواهر القاموس*، (محقق: محمد بن یعقوب فیروزآبادی) ج ۱۹، ۱۶، ۱۳، ۷، ۶، ۵، ۲، بیروت - لبنان: دار الفکر، ۱۴۱۴ق.
۴۶. زرقانی، محمد عبدالعظیم، *مناهل العرفان فی علوم القرآن*، ج ۲، بیروت - لبنان: دار إحياء التراث العربی، بی تا.
۴۷. زرکشی، محمد بن عبدالله، *البرهان فی علوم القرآن*، (محقق: مرعشی، عبدالرحمن، ذهبی، جمال حمدی و کردی، ابراهیم عبدالله)، ج ۱، چاپ اول، بیروت-لبنان: دار المعرفه، ۱۴۱۰ق.
۴۸. زمخشری، محمود بن عمر، *اساس البلاغة*، بیروت-لبنان: دار صادر، ۱۳۹۹ق.
۴۹. زوبعی، طالب محمد؛ حلاوی، ناصر، *البيان و البديع لطیبة قسم اللغة العربية*، بیروت - لبنان: دار النهضة العربية، ۱۹۹۶م.
۵۰. زبیدی، حاکم مالک، *الترادف فی اللغة*، بغداد - عراق: دار الحرية، ۱۴۰۰ق.
۵۱. سبزواری، هادی بن مهدی، *شرح اسماء الحسنی أو شرح الجوشن الکبیر*، بیدارفر، محسن، ج ۱، چاپ اول، قم - ایران: بیدار، ۱۳۹۹ ش.
۵۲.، *شرح اسماء الحسنی: شرح دعای جوشن کبیر*، (مترجم: شیخ الاسلامی، علی، ویراستار: شیخ الاسلامی، فاطمه)، قم - ایران: دفتر نشر نوید اسلام، ۱۳۹۱ش.
۵۳. سرور، ابراهیم حسین، *المعجم الشامل للمصطلحات العلمیة و الدینیة*، چاپ اول، ج ۲، بیروت، دار الهادی، ۱۴۲۹.
۵۴. سکاکی، یوسف بن ابی بکر، خطیب قزوینی، محمد بن عبدالرحمن، *مختصر المعانی*، (شارح: مسعود بن عمر تفتازانی)، بی جا، ۱۳۰۹ق.
۵۵. سدید، ایمن رشدی، و شفق، رحاب محمد مفید، *حلیة التلاوة فی تجوید القرآن*، جده - عربستان: مکتبه روائع المملكة، ۱۴۲۹ق.
۵۶. سیبویه، عمرو بن عثمان، *الکتاب*، ج ۱، چاپ سوم، بیروت-لبنان: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۱۰ق.
۵۷. سیوطی، جلال الدین، *الاتقان فی علوم القرآن*، (محقق: محمد ابوالفضل ابراهیم)، ج ۳، بی جا: هیئة المصریة العامه للکتاب، ۱۳۹۴ق.
۵۸. سیوطی، عبدالرحمن بن ابی بکر، *المزهر فی علوم اللغة و أنواعها*، ج ۱، بیروت-لبنان: دارالفکر، بی تا.
۵۹. شرتونی، رشید، *مبادئ العربیة - قسم النحو*، (ویراستار: محمدی، حمید)، ج ۴، چاپ دهم، ایران: نشر هاجر، ۱۳۹۴ش.

٦٠. شرتونی، سعید، *أقرب الموارد فی فصیح العربیة و الشوارد*، ج ٣ و ٥، چاپ اول، تهران-ایران: دارالأسوة لطباعة و النشر، ١٣٧٤ ش.
٦١. شرقی، محمدعلی، *قاموس نهج البلاغه*، ج ٣، چاپ دوم، تهران - ایران: دارالکتب الاسلامیه، ١٣٦٦ ش.
٦٢. شفیعی کدکنی، محمدرضا، *موسیقی شعر*، چاپ دوازدهم، تهران: آگاه، ١٣٨٩ ش.
٦٣. شکر محمود، عبدالله، *دلالة الجملة الاسمية فی القرآن الکریم*، چاپ اول، عمان - اردن: دار دجلة، ٢٠٠٩ م.
٦٤. شمیسا، سیروس، *کلیات سبک شناسی*، چاپ دوم، تهران: انتشارات فردوس، ١٣٧٣ ش.
٦٥. صینی، محمود اسماعیل، ناصف، مصطفی عبدالعزیز و احمد سلیمان، مصطفی، *المکنز العربی المعاصر: معجم فی المترادفات و المتجانسات للمؤلفین و المترجمین و الطلاب*، بخش ٢، چاپ اول، بیروت - لبنان: مكتبة لبنان ناشرون، ١٤١٤ ق.
٦٦. طاهرخانی، جواد، *بلاغت و فواصل قرآن*، بخش ٢، تهران-ایران: جهاد دانشگاهی دانشگاه تهران، ١٣٨٣ ش.
٦٧. طباطبایی، محمد حسین، *المیزان فی تفسیر القرآن*، ج ٤، بیروت - لبنان: مؤسسه الأعلمی للمطبوعات، ١٣٩٣ ق.
٦٨. طراد، مجید، *المعجم المفصل فی المترادفات فی اللغة العربیة*، چاپ اول، بیروت - لبنان: دارالکتب العلمیه، ١٣٨٨ ش.
٦٩. عباده، محمد ابراهیم، *جمله عربی مؤلفه‌ها، انواع و تحلیل آن*، (مترجم: طهماسبی، عدنان و جعفری، فاطمه) چاپ اول، تهران: نشر نو، ١٣٩٥ ش.
٧٠. عباس، حسن، *النحو الوافی، مع ربطه بالاسالیب الرفیعة و الحیة اللغویة المتجددة: القسم الموجز لطلبة الدراسات...*، ج ٤، چاپ اول، بیروت - لبنان: الاندلس العالمیه، ١٣٨٩ ش.
٧١. عبداللطیف، محمد حماسه، *النحو و الدلالة مدخل لدراسة المعنی النحوی الدلالی*، چاپ اول، القاهرة: دارالشروق، ١٤٢٠ ق.
٧٢. عرفان، حسن و هاشمی، احمد، *ترجمه و شرح جواهر البلاغة*، ج ٢، قم - ایران: بلاغت، ١٣٨٨ ش.
٧٣. عسکری، ابوهلال، *معجم الفروق اللغویة بترتیب و زیاده*، چاپ اول، قم: مؤسسه النشر الاسلامی التابعة لجماعة المدرسین، ١٤١٢ ق.
٧٤. علی صغیر، محمد حسین، *الصوت اللغوی فی القرآن*، چاپ اول، لبنان - بیروت: دارالمؤرخ العربی، ١٤٢٠ ق.
٧٥. عمید، حسن، *فرهنگ عمید*، ج ١، بخش ٢، چاپ ششم، تهران: انتشارات امیرکبیر، ١٣٦٤ ش.
٧٦. غدیری، عبدالله عیسی ابراهیم، *القاموس الجامع للمصطلحات الفقهیة*، بیروت - لبنان: دارالرسول الاکرم، ١٤١٨ ق.

۷۷. غزالی، محمد بن محمد، المصباح المنیر فی غریب الشرح الكبير للرافعی، ج ۲۱، ایران-قم: مؤسسه دار الهجرة، ۱۴۱۴ق.
۷۸. فتوحی، محمود، سبک شناسی نظریه ها، رویکردها و روش ها، تهران: سخن، ۱۳۹۰ش.
۷۹. فراهیدی، خلیل بن احمد، العین، (محقق: مخزومی، مهدی و سامرائی، ابراهیم)، ج ۱، ۳۸، چاپ دوم، ایران: دار الهجرة، ۱۴۰۹ق.
۸۰. فضل، صلاح، علم الاسلوب مبادئة و اجراءاته، چاپ اول، القاهرة: دارالشروق، ۱۴۱۹ق.
۸۱. فقهی زاده، عبدالهادی، نحو کاربردی (۲)، ج ۱، قم- ایران: دانشگاه قرآن و حدیث، مرکز آموزش الکترونیکی، ۱۳۹۶ش.
۸۲. فیروزآبادی محمد بن یعقوب، القاموس المحيط، ج ۴، چاپ اول، بیروت-لبنان: دارالکتب العلمیة، ۱۴۱۵ق.
۸۳. فیض کاشانی، محمد بن شاه مرتضی، تفسیر الصافی، (مصحح: اعلمی، حسین)، ج ۱، تهران - ایران: مکتبة الصدر، ۱۳۷۳ش.
۸۴. قائمی نیا، علیرضا، بیولوژی نص، نشانه شناسی و تفسیر قرآن، چاپ چهارم، تهران: سازمان انتشارات پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی، ۱۴۰۲ش.
۸۵. قرشی بنابی، علی اکبر، قاموس قرآن، ج ۱، ۲، ۳، چاپ ششم، ایران - تهران: دار الکتب الإسلامية، ۱۴۱۲ق.
۸۶. قطب، سید، فی ظلال القرآن، ج ۶، بیروت-لبنان: دار الشروق، ۱۴۰۸ق.
۸۷. قمی، عباس، مفاتیح الجنان، (مترجم: الهی قمشه ای، مهدی)، چاپ اول، تهران: تکتیر، ۱۳۷۸ش.
۸۸. کفعمی، ابراهیم بن علی، البلد الأمين و الدرع الحصین، چاپ دوم، بیروت-لبنان: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۲۵ق.
۸۹. کلینی، محمد بن یعقوب، الکافی، (مصحح: غفاری، علی اکبر و آخوندی، محمد)، ج ۱، چاپ چهارم، تهران: دار الکتب الاسلامیة، ۱۴۰۷ق.
۹۰. مجلسی، محمد باقر، زاد المعاد، (مصحح: اعلمی، علاءالدین)، ج ۱، چاپ اول، بیروت: مؤسسه الاعلمی للمطبوعات، ۱۴۲۳ق.
۹۱. مجلسی، محمد باقر، بحار الانوار، (تحقیق: میانجی، ابراهیم و بهبودی، محمد الباقر)، ج ۷۸، بیروت- لبنان: الدار الاسلامیة لطباعة و النشر و التوزیع، ۱۴۰۳ق.

۹۲. مسدی، عبدالسلام، *الأسلوبية والأسلوب*، چاپ سوم، التونسیه: الدار العربیة للكتاب، ۱۹۸۲م.
۹۳. مطلوب، احمد، *معجم المصطلحات البلاغیة و تطورها*، بیروت - لبنان: مکتبة لبنان ناشرون، ۱۳۷۹ش.
۹۴. معلوف، لويس، *المنجد فی اللغة*، ج ۱، بخش ۲، چاپ سوم، قم - ایران: اسماعیلیان، ۱۳۷۱ش.
۹۵. معین، محمد، *فرهنگ فارسی*، چاپ چهارم، تهران: انتشارات ساحل، ۱۳۸۶ش.
۹۶. مهنا، عبدالله علی، *لسان اللسان: تهذیب لسان العرب*، ج ۱، چاپ اول، بیروت - لبنان: دار الکتب العلمیه، ۱۴۱۳ق.
۹۷. موسی، حسین یوسف و صعیدی، عبد الفتاح، *الإفصاح فی فقه اللغة*، ج ۱، چاپ چهارم، قم - ایران: دفتر تبلیغات اسلامی حوزه علمیه قم، مرکز انتشارات، ۱۳۶۹ش.
۹۸. نجار، محمد علی، *المعجم الوسیط*، ج ۲، استانبول - ترکیه: دارالدعوة، ۱۹۸۹م.
۹۹. نجفی، محمد حسن بن باقر، *جواهر الکلام فی شرح شرائع الاسلام*، (محقق: قوچانی، عباس) ج ۴، چاپ ۷، بیروت: دار احیاء التراث العربی ۱۳۶۲ش.
۱۰۰. نحاس، ابوجعفر، *اعراب القرآن للنحاس*، ج ۱، چاپ اول، بیروت: منشورات محمد علی بیضون - دار الکتب العلمیه، ۱۴۲۱ق.
۱۰۱. نفیسی، علی اکبر، *فرهنگ نفیسی*، ج ۵، ۳، ۱، تهران - ایران: چاپ مروی، بی تا.
۱۰۲. نوری، حسین ابن محمد تقی، *مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل*، ج ۲، بیروت - لبنان: مؤسسه آل البيت (علیهم السلام) لاحیاء التراث، ۱۴۰۸ق.
۱۰۳. هاشمی، احمد، *جواهر البلاغه فی المعانی و البیان و البديع*، (محقق: تونجی، محمد)، بیروت - لبنان: موسسه المعارف، ۱۴۲۰ق.
۱۰۴.، *جواهر البلاغه*، (محقق: قابشی، منصور، جزایری، حمید، افخمی، محمد و مؤمنی، محمد امین)، چاپ دوازدهم، قم: حوزه علمیه قم، مرکز مدیریت، ۱۳۹۷.
۱۰۵. همایی، جلال الدین، *فنون بلاغت و صناعات ادبی*، ج ۱، ۲، چاپ دوم، تهران: انتشارات توس، ۱۳۶۳ش.

مقاله

۱. رنجبر، جواد و میرزانی، محمدرضا، *تحلیل سبک‌شناسی آوایی و ترکیبی سوره مبارکه قمر*، فصلنامه علمی - پژوهشی «پژوهش‌های ادبی - قرآنی»، سال ششم، زمستان ۱۳۹۷، شماره چهارم.

۲. زیبایی، منیر؛ سیدی، سید حسن، *تحلیل کارکرد ساخت آوایی سوره محمد (ص) در القای معنا*، فصلنامه علمی-پژوهشی «پژوهش‌های ادبی-قرآنی»، سال ششم، بهار ۱۳۹۷، شماره اول، صفحات ۷۳ تا ۹۴
۳. سرپرست، فاطمه و رحیمی نژاد، محمد کاظم، *سبک شناسی سوره مرسلات بر مبنای سطح زبانی*، نشریه مطالعات سبک شناختی قرآن کریم، پاییز و زمستان ۱۳۹۸، شماره ۵.
۴. شعبانی، منصور، کرد زعفرانلو کامبوزیا، عالییه، آقاگل زاده، فردوس، و گلفام، ارسلان. (۱۳۸۹). *ساخت همپایگی: با نگاهی به زبان فارسی*. ادب پژوهی، ۴(۱۳)، ۱۳۱-۱۵۶.
۵. علوم قرآن و حدیث، *نشریه مطالعات قرائت قرآن*، بهار و تابستان ۱۳۹۷ شماره ۱۰، صفحات ۶۱ تا ۸۴
۶. مشکین فام، بتول؛ رحیمی، معصومه، *نقش تکرار در انسجام بخشی به سوره هود با تکیه بر الگوی هالیدی و حسن*، تحقیقات علوم قرآن و حدیث، سال شانزدهم، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۸ش، صص ۱۶۵-۲۰۰.
۷. میرجلیلی، علی محمد؛ حمیدیان، حمید؛ خیبر، محمد مهدی، *نظم آهنگ برخاسته از صفات حروف در سوره علق*،
پایان نامه

۱. آرمون، صدیقه، *استخراج دلالت‌های تربیتی دعای جوشن کبیر*، دانشگاه سیستان و بلوچستان، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، ۱۴۰۰ش.
۲. انصاری‌زاده، زهرا، *ترجمه کتاب الاسلوبیه و البیان العربیه و تحلیلی کوتاه بر آن*، دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره)، قزوین، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، سال ۱۳۹۱ش.
۳. قربانپور، زهرا، *بررسی و تحلیل صنایع بدیع در دعای جوشن کبیر*، دانشکده علوم انسانی دانشگاه کوثر، پایان‌نامه کارشناسی ارشد، سال ۱۴۰۱ش.